

Voorjaarsnota 2018

Gemeente Midden-Groningen

Inhoudsopgave

1	Inleiding en leeswijzer	4
2	Beleidsmatige ontwikkelingen	7
2.1	<i>Dorpen en Wijken (Thema Groots in kleinschaligheid) .....</i>	7
2.1.1	Dorps en wijkgericht werken	7
2.1.2	Leefbaarheidsfonds	7
2.1.3	Wijk- en dorpsbijdragen	7
2.1.4	Voorzieningen leefbaarheid en maatschappelijk vastgoed	8
2.1.5	MFC Meeden.....	8
2.1.6	Breedbandinternet	8
2.1.7	Beheer en onderhoud	8
2.1.8	Bermen en sloten.....	9
2.1.9	Cultureel erfgoed	9
2.1.10	Harmonisatie afvalbeleid.....	9
2.1.11	Sport	9
2.1.12	Meerjarenonderhoud sportaccommodaties	10
2.1.13	Cultuur.....	10
2.1.14	Onderhoud van herdenkingsmonumenten en beeldende kunstwerken	10
2.1.15	Huisvesting Bibliotheek	10
2.2	<i>Sociaal (Thema Ieder mens telt).....</i>	11
2.2.1	Tekorten sociaal domein	11
2.2.2	Minimabeleid / Collectieve Aanvullende Zorgverzekering.....	11
2.2.3	Armoede	11
2.2.4	Kredietbank	12
2.2.5	Betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.....	12
2.2.6	Onderwijsproject EBG	12
2.3	<i>Economie (Thema Economie van de toekomst & Omgeving).....</i>	13
2.3.1	Duurzaamheid.....	13
2.3.2	Detailhandelsbeleid.....	13
2.3.3	Woonvisie.....	13
2.3.4	Dienstverlening aan ondernemers - rol van de ontwikkeling van de A7	14
2.3.5	Fonds MKB bedrijven	14
2.3.6	Gebiedsmarketing.....	14
2.3.7	Visie op zonneparken.....	14
2.3.8	Windpark N33	15
2.3.9	Programma B&L.....	15
2.3.10	Verkeer en vervoer	15
2.3.11	Zoutwinning.....	15
2.4	<i>Dienstverlening (Thema Gemeente als bondgenoot).....</i>	16
2.4.1	Omgevingswet en omgevingsvisie.....	16
2.4.2	Dienstverlening.....	16
2.5	<i>Bestuur en Bedrijfsvoering .....</i>	17
2.5.1	Huisvesting	17
2.5.2	Vastgoedbeleid	18
2.5.3	Personeel.....	18

2.5.4	Financieel.....	19
3	Financieel perspectief	20
3.1	<i>Financieel beeld.....</i>	20
3.2	<i>Voorjaarsnota 2018-2021.....</i>	20
3.3	<i>Dekkingsvoorstel.....</i>	21
3.4	<i>Ontwikkeling Algemene reserve.....</i>	21
3.5	<i>Uitgangspunten begroting 2019-2022.....</i>	22

1 Inleiding en leeswijzer

Voor u ligt de eerste Voorjaarsnota van de gemeente Midden-Groningen. In dit document willen wij, als aanvulling op of uitwerking van de zaken die we al in de begroting hebben opgenomen, onze prioriteiten voor de komende tijd nader toelichten. Aan de hand van de thema's uit Kompas en ons coalitieakkoord hebben wij deze prioriteiten uitgewerkt.

Deze voorjaarsnota beschrijft de bestuurlijke hoofdlijnen en ambities, gekoppeld aan randvoorwaarden zoals de inzet van middelen. Daarnaast is informatie opgenomen over lokale heffingen en afwijkingen in de begroting. De beleidsmatige uitgangspunten geven aan met welke keuzes rekening gehouden moet worden bij de begrotingsvoorbereiding. De financiële kaders bepalen de ruimte waarbinnen de begrotingsvoorbereiding gestart kan worden. De voorjaarsnota is het middel om het debat te voeren met de raad en haar wensen over uitgangspunten in deze periode. De raad stelt deze uitgangspunten vast en geeft daarmee aan het college het mandaat om deze te verwerken in een concept-(meerjaren)begroting.

Leeswijzer

Deze Voorjaarsnota begint in hoofdstuk 2 met onder andere een nadere invulling van het coalitieakkoord en een schets van de verwachte beleidsmatige ontwikkelingen.

In hoofdstuk 3 gaan we in op de financiële ontwikkelingen (financieel perspectief) alsmede de ontwikkeling van de Algemene reserve inclusief de weerstandratio. Tot slot zijn de uitgangspunten voor de begroting 2019 - 2022 opgenomen.

Algemeen

Op 22 maart 2018 is de begroting 2018, inclusief meerjarenperspectief tot en met 2021, door de gemeenteraad vastgesteld. De begrotingsjaren 2018-2021 zijn sluitend en de Algemene reserve is van voldoende omvang om de risico's af te dekken. De begroting 2018 is inmiddels goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen en het preventief toezicht, in het kader van de wet ARHI, is gewijzigd in repressief toezicht. Dit houdt in dat besluiten niet goedgekeurd behoeven te worden door de Provincie.

Uitgangspunt is een structureel sluitende begroting in meerjarenperspectief. Om dit uitgangspunt te realiseren is het niet uitgesloten dat de OZB extra dan het inflatiepercentage dient te worden verhoogd. Voor dekking van de tekorten op het Sociaal Domein wordt in eerste instantie de bestemmingsreserve Sociaal Domein aangewend. Vervolgens wordt de labeling Sociaal Domein binnen de algemene reserve aangesproken. De tekorten op het Sociaal Domein worden gemaximeerd op € 2 miljoen in 2018 en € 1 miljoen in 2019. Dit houdt in dat grotere tekorten in de jaren 2018 en 2019 (en de tekorten in de jaren daarna) van dekking moeten worden voorzien. Er wordt hierbij van uitgegaan dat de benodigde dekking kan worden aangegeven.

Bestaande taakstellingen in het meerjarenperspectief 2018-2021 moeten worden geëffectueerd. De verwachting is dat de taakstelling Sociaal Domein wordt gerealiseerd enerzijds door een combinatie van 'quick wins' met een Implementatieplan Jeugd en anderzijds door de nog in 2018 te voeren scenariodiscussie. De taakstelling Onderuitputting van € 1 miljoen moet voor de begroting 2019 structureel zijn ingevuld. De taakstelling Maatschappelijk vastgoed 2018 : € 150.000; 2019 € 300.000 en vanaf 2020 € 450.000 structureel moet van een realistisch uitvoeringsplan worden voorzien.

Financieel beeld

De primaire begrotingsramingen 2018 zijn tot stand gekomen op basis van consolidatie (samenvoeging) van de begrotingen 2017 van de 3-HSSM gemeenten. Nadere analyse van de budgetten 2017 maakt het noodzakelijk dat sommige ramingen voor 2018 worden gewijzigd. Daarnaast wordt de Algemene Uitkering uit het gemeentefonds geactualiseerd (maart-circulaire 2018). De accres-ontwikkeling draagt in belangrijke mate bij in de mogelijkheid om het coalitieakkoord uit te voeren. Onderdelen daarvan zijn de intensiveringen in de openbare ruimte,

innovaties qua duurzaamheid en het instellen van fondsen voor leefbaarheid en co-financiering in het kader van dorps- en wijkgericht werken.

Hight-lights van de extra inzetbare middelen zijn:

- Dorpen en wijken	€ 340.000
- Openbare ruimte	€ 1.500.000
- Duurzaamheid, uitvoeringsmaatregelen	€ 188.000
- Revolverend fonds, duurzaamheid	€ 500.000
- Fonds MKB-bedrijven	€ 200.000
- Intensivering minimabeleid	€ 300.000

De begrotingspositie 2018 - 2021 wijzigt als gevolg van deze beleidsintensiveringen, namelijk:

Financieel meerjarenperspectief	2018	2019	2020	2021
Saldi primaire begroting	94.304	25.538	35.051	53.150
Besluiten + correcties voor Voorjaarsnota'18	-955.658	1.288.117	1.372.714	3.676.600
Saldi voor Voorjaarsnota 2018	-861.354	1.313.655	1.407.765	3.729.750
Effect Voorjaarsnota 2018	-730.187	-3.636.997	-3.876.094	-4.392.436
Meerjarenperspectief na Voorjaarsnota 2018	-1.591.541	-2.323.342	-2.468.329	-662.686

Dekkingsvoorstel

Zoals in de uitgangspunten is geformuleerd wordt een in meerjarenperspectief sluitende begroting voorgesteld. De jaarschijf 2021 behoort structureel sluitend te zijn. De jaren daarvoor mogen van een incidentele dekking worden voorzien.

Met onderstaand voorstel is de benodigde dekking verzekerd.

Financieel meerjarenperspectief	2018	2019	2020	2021
Meerjarenperspectief na Voorjaarsnota 2018	-1.591.541	-2.323.342	-2.468.329	-662.686
OZB verhoging 5%	0	750.000	750.000	750.000
Aanwending Algemene reserve	1.591.541	1.573.342	1.718.329	0
Nieuw meerjarenperspectief 2018-2021	0	0	0	87.314

Ontwikkeling algemene reserve

In de Bestuurlijke Stuurgroep Herindeling is meerdere malen zorg uitgesproken over de ontwikkeling van de algemene reserve voor Midden-Groningen. Een kader voor de wenselijke omvang van de algemene reserve is in voorbereiding. Daarop vooruitlopend is een start gemaakt met de herijking van de reserves en voorzieningen zoals die door de 3-HSSM gemeenten zijn overgedragen aan Midden-Groningen. In de raadsvergadering van 5 juli 2018 wordt/is de herijking besproken en naar wij verwachten vastgesteld. De herijking maakt het mogelijk dat circa € 11 miljoen kan worden toegevoegd aan de algemene reserve. Omdat sommige afschrijvingsreserves door middel van de herijking worden opgeheven, valt de dekking van het afschrijvingsdeel van de betrokken kapitaallasten weg. Dit heeft een nadelig effect op de begrotingspositie. Desalniettemin weegt het voordeel van de herijking zwaarder dan het nadeel.

Het voordeel maakt het mogelijk dat het gezamenlijk negatief resultaat van de 3-HSSM gemeenten over 2017 en de nadelige restantsaldi van het meerjarenperspectief 2018, 2019 en 2020 kunnen worden gedekt door aanwending van de algemene reserve zonder dat de weerstandsratio van minimaal 1 in gevaar komt. Op basis van de geïnventariseerde risico's - pagina 75 begroting 2018- bedraagt de weerstandsratio 2,5 (€ 14.490.678 / € 5.676.284).

ontwikkeling algemene reserve Midden-Groningen	2018	2019	2020	2021
Saldo 1-1-2018	6.004.389	14.490.678	12.057.337	10.479.008
Mutatie begroot 2018 en MJP (breedbandinternet)	-20.000	0	0	0
Geprognosticeerde resultaten 2018 - 2021	-1.591.541	-1.573.342	-1.718.329	0
Afkoop parkeergelden Stadscentrum	140.000	140.000	140.000	140.000
Herijking van de reserves	11.000.000	0	0	0
Max. bedrag inzet AR-deel labeling voor dekking tekorten Sociaal Domein	0	-1.000.000	0	0
Toevoeging restant bestemmingsreserve Sociaal Domein	77.830			
Nog te verrekenen extra tekorten Sociaal Domein 2017	-1.120.000	0	0	0
Saldo 31-12-2018	14.490.678	12.057.337	10.479.008	10.619.008

Om de positie van de algemene reserve te behouden is het wenselijk dat de afspraak wordt gemaakt dat alle financiële voordelen > € 100.000 vanaf 1 juli 2018 beschikbaar blijven voor de algemene reserve.

2 Beleidsmatige ontwikkelingen

2.1 Dorpen en Wijken (Thema Groots in kleinschaligheid)

Totaal Programma Dorpen wijken	2018	2019	2020	2021
mutatie	-306.670	-2.058.189	-2.147.919	-2.167.349

2.1.1 Dorps en wijkgericht werken

Bij de vorming van Midden-Groningen hebben we een stevige extra impuls gegeven aan dorps- en wijkgericht werken. Alle wethouders zijn bestuurlijk aanspreekpunt in een eigen werkgebied, samengesteld uit verschillende wijken en dorpen. In totaal 5 gebiedsregisseurs vormen -gekoppeld aan de wethouders- de spil tussen de dorpen- en wijken en de gemeentelijke organisatie. *Samen leren, samen groeien* is ons motto.

We werken niet vanuit theoretisch beleidsnota's maar vanuit een gezamenlijke werkagenda die werkende weg vorm krijgt.

Leefbaarheid heeft sterk te maken met *schoon, heel en veilig*. Een verzorgde openbare ruimte is belangrijk voor het woonplezier van onze inwoners. Speerpunt is *de basis op orde*. Met IBOR, het contactplein, de gebiedsregisseurs en vele anderen werken we hier dagelijks aan.

Een volgende stap is de invoering van *right to challenge*. Dorpen/wijken en inwoners mogen de gemeente Midden-Groningen uitdagen een publieke taak met bijbehorende budgetten aan hen over te dragen. Als mensen er in slagen gezamenlijk een publieke taak te organiseren heeft het als voordeel dat het zo goed mogelijk aansluit bij de behoefte van de gebruikers.

We bouwen hierbij voort op succesvolle ervaringen, zoals het onderhoud van speeltoestellen en de dorpsrandparken. Een verdere uitbouw slaagt alleen met duidelijk spelregels over verantwoordelijkheden en budgetten. In 2019 gaan we eerst deze spelregels uitwerken voordat we het concept grootschalig invoeren. Vanzelfsprekend laten we kansen die zich tussentijds voordien niet voorbijgaan.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: geen.

2.1.2 Leefbaarheidsfonds

Wij zetten stevig in op zelfredzame en leefbare dorpen en kernen. Daarbij sluiten we aan op de behoefte en energie die er is in een dorp of wijk. We ondersteunen en faciliteren inwoners en maatschappelijke organisaties die een actieve bijdrage willen leveren aan leefbaarheid. Om ze daarbij te ondersteunen willen we een breed leefbaarheidsfonds invoeren voor activiteiten. Voor het leefbaarheidsfonds gaan we ervanuit dat we bestaande budgetten voor activiteiten op laten gaan in het leefbaarheidsfonds. Vanwege het grote belang dat we hechten aan initiatieven uit de samenleving zetten we hier aanvullend extra financieel op in.

Bij grote leefbaarheidsprojecten blijkt gemeentelijke cofinanciering voor andere subsidiegevers en fondsen vaak van doorslaggevend belang. De ervaring leert dat 1 euro van de gemeente meerdere euros bij andere subsidie en fondsen oplevert. Om dit vliegwieleffect mogelijk te maken introduceren we een co-financieringsfonds. Dit is bedoeld voor grote projecten en investeringen in eigen accommodaties van maatschappelijke partijen.

De kaders van deze fondsen willen we dit jaar samen met de betrokken organisaties uitwerken. Vanwege de grote hoeveelheid (potentieel) betrokken organisaties gebruiken we hiervoor onder andere een enquête. We werken de uitkomsten hiervan uit in nieuwe regelingen die we in de loop van 2019 laten ingaan.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota:

Leefbaarheidsfonds: 2018 € 0, 2019 e.v. €100.000

Cofinancieringsfonds: 2018 € 0, 2019 e.v. €200.000 .

2.1.3 Wijk- en dorpsbijdragen

Voor zelfredzame en leefbare dorpen en kernen zijn dorps- en wijkorganisaties cruciaal. Zij kunnen alleen verantwoordelijkheid en zeggenschap dragen als we ze daarbij op de juiste manier -als

bondgenoot- faciliteren. Een jaarlijkse financiële bijdrage is voor wijk- en dorpsverenigingen belangrijk.

Op dit moment lopen de bijdragen aan deze verenigingen sterk uiteen en een deel ontvangt zelfs niets

Al in 2019 willen we dat elke vereniging een bijdrage krijgt die de basiskosten van de organisatie dekt. Over de wijk- en dorpsbijdragen voor de jaren na 2019 gaan we in de 2^e helft van 2018 met de betrokken verenigingen in overleg.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: 2018 € 0, 2019 e.v. €40.000

2.1.4 Voorzieningen leefbaarheid en maatschappelijk vastgoed

We willen samen met inwoners zorgen voor goede en passende huisvesting voor het uitvoeren van sociaal maatschappelijke activiteiten.

Ons uitgangspunt is dat iedere lokale gemeenschap beschikt over een plek waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten. In veel dorpen en wijken is al een dorps- of wijkcentrum en -mede vanuit het programma Kansrijk Groningen- geven we de komende jaren hieraan nog een extra impuls.

Op basis van het BOB model nemen we de komende jaren het maatschappelijk vastgoed onder de loep.

Beeldvorming: In 2018 brengen we het maatschappelijk vastgoed in beeld; zowel in gemeentelijk eigendom als dat van verenigingen en stichtingen. Dat gaat verder dan dorps- en wijkcentra. Ook sport-, cultuurvoorzieningen en ander vastgoed met een maatschappelijke functie maakt hier deel van uit.

Oordeelsvorming: De inventarisatie vormt de basis voor prioritering in beleids- en harmonisatievraagstukken: wat pakken we als eerste op en wat later. We verwachten in 2018 hier de eerste stappen in te zetten.

Besluitvorming: Daadwerkelijk keuzes maken we vanaf 2019; vanzelfsprekend in nauw overleg met betrokken partijen en de samenleving.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: 2018 € 0 , 2019 e.v. P.M.

2.1.5 MFC Meeden

In augustus 2017 heeft de raad van Menterwolde een krediet van €2,5 miljoen beschikbaar gesteld voor de realisatie van het MFC Meeden. Nader onderzoek naar onder meer bouwkosten en verduurzaming wijst uit dat er op dit moment te weinig budget is om deze voorziening te realiseren. Gezien ons ambitieniveau op het gebied van duurzaamheid en exploitatie, de steeds hoger wordende kosten van renovatie en uitbreiding en de lage boekwaarde van het huidige gebouw stellen we voor hiervoor een aanvullend budget beschikbaar te stellen.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Voor het huidige scenario hebben we vanaf 2019 een extra budget nodig van structureel €25.000,-.

2.1.6 Breedbandinternet

De gemeente Midden-Groningen is aangesloten bij het provinciale project om breedbandinternet te realiseren bij adressen die nu en in de komende 3 jaar niet voldoen aan de Europese norm voor snel internet. Het project wordt uitgevoerd met subsidie vanuit Kansrijk Groningen (leefbaarheid aardbevingsgebied) en een lening van de provincie.

De aanleg start in het aardbevingsgebied; eerst in de gemeente De Marne en later dit jaar in de voormalige gemeente Slochteren. De voormalige gemeenten Hoogezand-Sappemeer en Menterwolde komen na 2018 aan de beurt.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Wij heffen leges op de aanleg van telecomleidingen. Dit bestaat uit een basistarief en een bedrag per meter. In de aanbesteding is gerekend met een vast bedrag per aansluiting. We verwachten dat het bedrag dat we ontvangen vanuit het project niet alle kosten dekt die we gaan maken. Zodra we meer inzicht hebben in de kosten en opbrengsten informeren we de raad hierover. Vooralsnog gaan we uit van een bedrag van € 20.000 incidenteel. Gezien de planning is het niet uitgesloten dat dit nog in het lopende begrotingsjaar is.

2.1.7 Beheer en onderhoud

De afgelopen jaren is er veel bezuinigd op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daardoor is het areaal onvoldoende in beeld en ontbreken de bijbehorende beheer- en beleidsplannen vaak. Ook is het onderhoud van het areaal op sommige plaatsen beneden het

basisniveau gekomen. Dit vergroot de kans op het ontstaan van onveilige situaties, maar zorgt ook voor kapitaalvernietiging bij bijvoorbeeld wegen. Hierdoor komen er veel meldingen binnen bij de gemeente over de openbare ruimte. Inwoners zijn veelal niet tevreden over hun leefomgeving.

Per 2020 moeten de beheer- en beleidsplannen zijn geharmoniseerd. Dit vraagt extra inzet naast wat nodig is om de openbare ruimte weer op een aanvaardbaar onderhoudsniveau te krijgen. In het najaar van 2018 is een overzicht beschikbaar wanneer welke beleidsplannen worden voorgelegd aan de raad. Zo werken we aan een integraal overzicht van de financiële gevolgen per onderdeel van de openbare ruimte. Gezien de acute situatie in de buitenruimte vragen sommige onderwerpen eerder actie. Bijvoorbeeld t.a.v. de openbare verlichting, onderhoud van civieltechnische kunstwerken, beschoeiingen en wegen. Hiermee gaan wij dit jaar al aan de slag. Dit betekent dat, gebaseerd op een analyse van een extern bureau, vanaf 2019 structureel 1,5 miljoen extra nodig is voor het beheer en onderhoud van de buitenruimte.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: vanaf 2019 € 1,5 miljoen.

2.1.8 Bermen en sloten

Aan de wegbermen van Midden-Groningen is acuut onderhoud nodig. De bezuinigingen op het onderhoud in de afgelopen jaren en het natte najaar van 2017 hebben ervoor gezorgd dat de situatie op verschillende plekken onveilig is geworden. Er is sprake van grote gaten naast de weg of te hoge bermen die water op straat veroorzaken. We pakken dit aan in de meest droge periode van het jaar (mei/juni). Naast deze eenmalige herstelactie stellen we een wegenbeleidsplan voor Midden-Groningen op, met een voorstel om de wegbermen structureel te onderhouden.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Eenmalig €156.670. Binnen het reguliere onderhoudsbudget kunnen deze kosten niet worden opgevangen.

2.1.9 Cultureel erfgoed

We zien het cultureel erfgoed in onze gemeente als onderdeel van het unieke karakter van onze gemeente. Dit mag niet verloren gaan. Daarom hebben we recentelijk ingestemd met het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Het bezitten van een monument is positief vanwege de erkenning van de cultuurhistorische waarde. Maar onze inwoners ervaren het ook als nadelig, omdat men vanuit de erfgoedverordening verplicht is het monument goed te onderhouden, en bij verbouwingen vaker een vergunning nodig heeft. De gemeente Hoogezand-Sappemeer kende al een monumentensubsidieregeling. Eigenaren konden subsidie aanvragen voor onderhoud en restauratie van hun monument, maar ook voor advies van de cultuurhistorisch medewerkers van de Omgevingsdienst. Ook bij herstel van bevingsschade was dit van toepassing. Eigenaren en gemeente waren erg tevreden over de regeling. We hebben daarom besloten deze regeling op de hele gemeente Midden-Groningen van toepassing te verklaren. Omdat er meer monumenten bijkomen verhogen we het jaarlijks beschikbare subsidiebedrag. De regeling treedt per 1 januari 2019 in werking.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Het monumenten-subsidiebudget wordt gefaseerd verhoogd met €155.332 tot een totaal van €200.000,- vanaf 2020. We stellen voor om het bedrag in 2019 te verhogen tot €100.000 en vanaf 2020 tot €200.000. Omdat er in 2019 een lager bedrag beschikbaar is zullen naar verwachting niet alle aanvragen gehonoreerd kunnen worden en zullen we een prioritering moeten aanbrengen voor nieuwe monumenteigenaren.

2.1.10 Harmonisatie afvalbeleid

Het traject om te komen tot een geharmoniseerd afvalbeleid voor Midden-Groningen is gestart. We koersen er op om eind 2018 een nieuw afvalbeleid vast te stellen. We willen dit doen in nauw overleg met raad en inwoners. Uitgangspunt voor het afvalbeleid is Van Afval Naar Grondstof (VANG).

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: De uitvoering vindt plaats binnen de bestaande budgetten en zal worden meegenomen bij de bepaling van de tarieven voor afvalstoffenheffing..

2.1.11 Sport

In het coalitieakkoord hebben we opgenomen dat we gaan inzetten op de harmonisatie van de sportsector en de tarieven in de nieuwe gemeente. Het proces van harmonisatie is volop gaande. Het betreft hier ook veel operationele zaken en bedrijfsvoering. Bij de huidige sportaccommodaties (binnen- en buitensport) zijn er met name bij de buitensport nog verschillen in de tarieven. We willen de nieuwe tarievennota in laten gaan op 1 januari 2019. Andere zaken die we dit jaar

harmoniseren zijn de regeling combinatiefunctionarissen, de digitale sportpas en de gebruiksovereenkomsten met verenigingen. In april hebben we de raad hierover al geïnformeerd.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: geen.

2.1.12 Meerjarenonderhoud sportaccommodaties

We hebben een concept meerjarenonderhouds- en investeringsplanning voor de sportvelden opgesteld voor de komende acht jaar. Beide plannings zijn per sportaccommodatie en per sportveld opgesteld. Uit deze meerjarenonderhoudsplanning blijkt dat een aantal velden aan vervanging of onderhoud toe is. We maken specifieke afspraken met de betrokken verenigingen om dit verder te bespreken.

Voor de sporthallen en gymlokalen vindt dit jaar weer de jaarlijkse keuring van alle sportmaterialen plaats. In het voorjaar zijn alle keuringsrapporten gereed. Deze gebruiken we als nulmeting. In het verlengde daarvan gaan we de huidige meerjarenonderhouds- en vervangingsplanning bijstellen voor een periode van tien jaar.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Voor het onderhoud van de sportvelden zien we een tekort van €50.000. Voor het vervangen van het kunstgrasveld van vv Hoogezand is in de VVI €260.000 opgenomen. Doordat er om milieutechnische redenen meer werk moet worden uitgevoerd dan vooraf voorzien, verwachten we hiervoor een tekort van €80.000, wat wordt geactiveerd. Kapitaallasten c.a. € 9.200 1^e jaar (2019).

2.1.13 Cultuur

In de loop van 2018 worden de kaders voor het nieuwe cultuurbeleid nader uitgewerkt. Hierbinnen worden de deelgebieden ingevuld met input vanuit de Culturele Compagnie en betrokkenen in het veld. Het gaat hierbij onder meer om cultureel erfgoed, beeldende kunst, amateurkunst en -verenigingen, cultuureducatie, media, bibliotheek, cultuursubsidie, podiumkunsten, culturele evenementen en -projecten. Waar actieve harmonisatie nodig is, wordt dit meegenomen.

We willen zoveel mogelijk samenwerken met de Culturele Compagnie. We zijn met hen in overleg over de inzet van een cultuurmakelaar.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Geen.

2.1.14 Onderhoud van herdenkingsmonumenten en beeldende kunstwerken

Een viertal oorlogsmonumenten / kunstwerken vraagt om onderhoud. Er is sprake van hoognodige incidentele reparaties. In bovengenoemd cultuurkader wordt dit beleidsmatig geharmoniseerd. Daarnaast wordt gewerkt aan een voorstel voor de inventarisatie van de staat van onderhoud van de kunstwerken in Midden-Groningen. Dat resulteert in een meerjarenonderhoudsplan.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: €60.000 eenmalig. Voor het meerjarenonderhoud zullen structureel middelen beschikbaar moeten zijn.

2.1.15 Huisvesting Bibliotheek

Er is sprake van meerkosten voor de huisvesting van de Bibliotheek Hoogezand in Het Kielzog. Bij de verhuizing van de bibliotheek naar Het Kielzog is afgesproken dat deze verhuizing niet ten koste van de producten en diensten van de bibliotheek mag gaan. Daar is wel sprake van geweest. Dit vanwege de relatief lage huisvestingslasten in het oude gebouw en de marktconforme tarieven in het nieuwe gebouw. Het exacte bedrag van de servicekosten kon destijds nog niet worden meegenomen in de begrotingen 2016 en 2017. Afgesproken is dat dit bedrag achteraf wordt verrekend.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: De huisvesting van de bibliotheek in Het Kielzog brengt vanaf 2018 structureel meerkosten ad € 20.000 met zich mee. Deze kosten worden niet aan de gemeente betaald en zijn dus niet kostenneutraal. In de afrekening 2017 is een eenmalige compensatiesubsidie voorzien van € 91.000, bestaande uit € 75.000 servicekosten en € 16.000 naheffing servicekosten uit 2016. Dit bedrag is opgenomen in de jaarrekening van 2017. In de komende meerjarenraming dienen we als gemeente rekening te houden met een subsidieverhoging van € 20.000.

2.2 Sociaal (Thema leder mens telt)

Totaal Programma Sociaal	2018	2019	2020	2021
mutatie	201.483	-99.285	-186.535	-223.785

2.2.1 Tekorten sociaal domein

Vanaf 2018 lukt het in het sociaal domein niet meer om de taken in het sociaal domein (de Wmo, werk, inkomen en participatie, jeugdhulp) uit te voeren binnen de budgetten die we hiervoor krijgen van het rijk. Er is een traject gestart onder de naam scenariodiscussie met het doel dat de gemeenteraad nieuwe keuzes maakt in het sociaal domein.

Begin 2015 kregen de gemeenten veel nieuwe taken in het sociaal domein: de Wmo, werk, inkomen en participatie, jeugdhulp. De gemeenteraden hebben toen besloten die taken uit te voeren met het budget dat we er voor krijgen van het rijk. Tot en met 2017 kwamen we uit met dit budget: wat we voor de uitvoering van een bepaald onderdeel te kort kwamen konden we dekken met het overschot op een andere taak. Het geld dat in een bepaald jaar overbleef, konden we het jaar er op weer inzetten om het tekort in het sociaal domein te financieren en zo de zorg op peil te houden. Vanaf 2018 lukt dit niet meer. Dit betekent dat de gemeenteraad van Midden-Groningen met de scenariodiscussie nieuwe keuzes zal moeten maken. Op 13 september is het de bedoeling dat de raad hier een besluit in neemt.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota.

	Ontwikkelingen en ambities scenariodiscussie	€ / jaar
1	Tekort RIGG	>1.200.000
2	Eigen bijdragen	317.000
3	Tarieven huishoudelijke hulp	282.460
4	Preventieve ondersteuning MBO leerlingen (School als wijk)	80.000
5	Wijkservicepunten	50.000
6	VN verdrag voor de toegang	30.000
7	Overhead sociale teams	pm
8	Gezondheidsprogramma	geen
9	Vergrijzing	geen

Vanaf 2018 wordt een verhoging van het BUIG budget verwacht van structureel € 300.000,-. Dit is verwerkt in bijlage 1.

2.2.2 Minimabeleid / Collectieve Aanvullende Zorgverzekering

Momenteel wordt er hard gewerkt aan het harmoniseren van het minimabeleid voor Midden-Groningen. Daarin wordt de in het coalitieakkoord voorgestelde verhoging van de inkomensgrens naar 125% van het sociaal minimum meegenomen. De ophoging van de inkomensgrens heeft ook effect op de CAZ. Het voorstel wordt rond de zomer aan de raad voorgelegd.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: €192.250 voor 2019, €279.500 voor 2020 en €316.750 daarna.

2.2.3 Armoede

Een relatief grote groep inwoners heeft te maken met achterstand. In onze gemeente wonen mensen die gevangen zitten in een vicieuze cirkel van armoede en uitzichtloosheid. Samen met partners in de samenleving zoeken we een oplossing voor het hardnekkige probleem van deze achterstand die van generatie op generatie doorgegeven wordt. Vanuit de gedachte *It takes a village to raise a child* gaan we op dorps- of wijkniveau aan de slag met de kinderen en ouders zelf, maar ook met alle partijen die een positieve invloed op het kind of de jongere kunnen hebben. Werkende weg willen we in twee pilots ontdekken wat er mogelijk is en als het een succes wordt, hoe we dat kunnen 'overzetten' naar andere dorpen en wijken. Het geeft de transformatie vorm waar we naar streven in het sociale domein. Daarnaast hebben we het armoedepact afgesloten met verschillende partners. Onder regie van de armoederegisseur wordt gewerkt aan uitvoering hiervan. In 2018 gaan we na hoe het armoedepact en het pedagogisch contract met elkaar samen hangen en elkaar eventueel kunnen versterken.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Het is nog te vroeg om aan te geven welk bedrag nodig is voor de maatschappelijke agenda. We hebben niet in beeld hoeveel het kost, en vervolgens wie wat gaat betalen en uit welke bronnen dat in ons geval moet komen. We onderzoeken de mogelijkheden voor subsidie. Het zal om meerjarige bedragen gaan.

2.2.4 Kredietbank

Armoede en schuldenproblematiek staat hoog op de agenda. De kredietbank Midden-Groningen zet in op preventie en vroegsignalering om generatiearmoede te bestrijden, de drempel naar de kredietbank te slechten en financiële educatie op alle scholen te brengen. Om de financiële weerbaarheid van kinderen en jongeren te vergroten zetten we in op financiële educatie op alle basisscholen en het voortgezet onderwijs in onze gemeente.

De naamsbekendheid van de kredietbank en wat de kredietbank kan doen voor mensen met financiële problemen moet nog meer voor het voetlicht gebracht worden. Iedereen kan kosteloos en vrijblijvend een advies gesprek aanvragen of een budgettraining volgen.

Naast projecten op preventiegebied gaan we intensief aan de slag met vroegsignalering. Uit onderzoek blijkt dat één op de vijf huishoudens een problematische schuld heeft. Van deze huishoudens heeft echter maar 17% een schuldhulpverleningstraject. De kredietbank werkt samen met veel instanties om bij de eerste achterstanden al bij inwoners te kunnen aankloppen. We stellen alles in werking om zo vroeg mogelijk er bij te zijn en te voorkomen dat financiële problemen mensen boven het hoofd groeien. Uit onderzoeken blijkt dat elke geïnvesteerde euro voor preventie en vroegsignalering al snel tussen de €1,57 en €2,91 oplevert.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Om bovenstaande activiteiten uit te kunnen voeren is structureel €40.000,- per jaar nodig.

2.2.5 Betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt

Om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt bij elkaar te brengen en te houden is een grote uitdaging. Daarom zijn we actief begonnen met deelname aan het 1000-banen plan voor de aardbevingsregio en we zijn actief betrokken bij het uitrollen van de zogenaamde kansrijke beroepen. Beide projecten hebben tot doel om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en weinig scholing te ondersteunen, te scholen en perspectief te geven op reguliere arbeid.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: geen.

2.2.6 Onderwijsproject EBG

De Economic Board Groningen wil een onderwijsproject starten waarbij de kinderen in het gebied Noord- en Midden Groningen een voorsprong krijgen in ICT-vaardigheden. De EBG heeft een lesprogramma gemaakt waarmee kinderen les krijgen in programmeren, mediawijsheid, internetveiligheid, robotica en meer. De negen betrokken gemeenten dragen hier financieel aan bij, evenals provincie en NAM. We zijn positief over dit project.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: De gevraagde bijdrage van gemeenten is gebaseerd op het aantal inwoners per gemeenten. De gemeentelijke bijdragen zien er over de periode van 2018 tot en met 2022 als volgt uit:

2018: € 18.517

2019: € 37.035

2020: € 37.035

2021: € 37.035

2022: € 18.517

2.3 Economie (Thema Economie van de toekomst & Omgeving)

Totaal Programma Economie	2018	2019	2020	2021
mutatie	-400.000	-648.550	-634.450	-370.050

2.3.1 Duurzaamheid

Energie en Duurzaamheid is een belangrijk speerpunt van het programma van het nieuwe college. Juist in Midden-Groningen kennen we de negatieve gevolgen van de mijnbouw. We zien het dan ook als onze inspanningsverplichting om voorop te lopen in de energietransitie. Als gemeente hebben we een voorbeeldrol en een ondersteunende rol. We hebben al stappen gezet om hier invulling aan te geven. Zo zijn het gemeentehuis, het Kielzog, en Kalkwijck reeds aangesloten op een warmtenet, kopen we groene energie in, en rijdt een deel van ons wagenpark op groen gas. Maar we gaan extra stappen maken!

De komende jaren gaan we ons eigen wagenpark verder verduurzamen (50% van de kleine dienstauto's en vrachtauto's). Dit geldt ook voor het gemeentelijk vastgoed. Om een plus te zetten boven op de wettelijke verplichtingen richten we een revolverend fonds in waarmee investeringen gedaan kunnen worden die zichzelf op middellange termijn terugverdienen. Dit fonds dient bij aanvang te worden gevuld. Tevens nemen we onze eigen bedrijfsvoering op onderdelen onder de loep, en pakken we het laaghangend fruit op korte termijn aan.

Daarnaast zetten we in op het realiseren van een aantal woningbouwprojecten 'van het gas af'. In het bijzonder spannen we ons in om de tweede fase van het warmtenet gerealiseerd te krijgen waarmee 1350 woningen duurzaam, op basis van restwarmte van ESKA, kunnen worden verwarmd. Tevens zetten we ons in om de gevolgen van de energietransitie voor nieuwe bedrijvigheid, scholing en werkgelegenheid optimaal af te laten wentelen op onze gemeente. En stellen we beleid op, zoals zonne-energiebeleid, om initiatiefnemers in onze gemeente optimaal te faciliteren. Tot slot richten we een cultuurprogramma in met als doel dat het duurzaam gedachtengoed onderdeel wordt van het werken van de gehele gemeentelijke organisatie..

Deze stappen vormen onderdeel van een visie/ uitvoeringsplan dat we het komende half jaar gaan opstellen. Hierin gaan we onze ambities nadrukkelijker richten, en borgen dat Energie en Duurzaamheid duurzaam op de agenda van onze gemeente komt te staan. Bij het opstellen van de visie zullen we onze stakeholders (corporaties, burgers, provincie, bedrijfsleven, etc.) nadrukkelijk betrekken.

2.3.2 Detailhandelsbeleid

We willen het bestaande detailhandelsbeleid tegen het licht houden en daarmee flexibeler inspelen op nieuwe ontwikkelingen en genoeg ruimte behouden voor onze huidige winkeliers. We stellen hier op dit moment een plan van aanpak voor op. Uitgangspunt hierbij is dat ondernemers nauw betrokken worden bij de totstandkoming van het detailhandelsbeleid.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Nog onduidelijk. Er is budget nodig voor het laten doen van kwalitatief onderzoek.

2.3.3 Woonvisie

We zijn bezig met het opstellen van een woonvisie. We hebben hiervoor een aantal woningmarktonderzoeken uitgevoerd en deze gedeeld met de raad. De woningmarktonderzoeken laten zien dat de koers aangepast zal worden. We komen in de laatste ronde van uitbreidingsplannen. Daarna wordt de focus gelegd op inbreiding en het vervangen van de woningvoorraad. Er ligt een belangrijke kwaliteitsvraag voor de bestaande woningvoorraad, zowel voor huurwoningen van corporaties als voor de particuliere woningen. Verduurzamen wordt belangrijk en woningen aanpassen, zodat ouderen zelfstandig in hun woning en in hun buurt of dorp kunnen blijven wonen.

In de komende maanden wordt een dorpen- en wijkenronde gehouden om input op te halen voor de woonvisie.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Voor het opstellen van de woonvisie is een bedrag van €150.000 nodig.

2.3.4 Dienstverlening aan ondernemers - rol van de ontwikkeling van de A7

Voor veel bedrijven is de A7 een belangrijke verbinding. Midden-Groningen heeft een belangrijke corridor-functie tussen de stad Groningen en Duitsland. In het coalitieakkoord is aangegeven dat we in samenwerking met de gemeenten Groningen en Oldambt en de provincie Groningen de economische mogelijkheden van dit gebied verder uitbouwen. Door nog meer samenhang en afstemming tussen de bedrijventerreinen kan deze corridor nog meer bedrijvigheid en werkgelegenheid aantrekken.

We willen het tot op heden reactieve beleid ombuigen naar het actief formuleren van onze ambitie en het sneller anticiperen op ontwikkelingen. De Provincie heeft de gemeente Midden-Groningen uitgenodigd inzichten te delen. De Provincie is bereid te investeren en samen met de gemeente deze inzichten en ideeën verder uit te werken.

Bovenstaand proces is opgestart en zal in de loop van 2018 meer structuur krijgen. Daarnaast hebben we geïnvesteerd in strategisch vermogen. Uiteindelijk is ons doel in te zetten in op goede dienstverlening aan ondernemers, waarbij het bieden van snelheid en ruimte de belangrijkste uitgangspunten zijn.

Financiële gevolgen voor de voorjaarsnota: Geen.

2.3.5 Fonds MKB bedrijven

We creëren een fonds voor MKB-bedrijven uit de voormalige gemeente Slochteren ter compensatie van de relatief grote stijging van het OZB-tarief in dit gebied. De betreffende regeling moet nog worden uitgewerkt. We willen het de ondernemers makkelijk maken om een beroep op het fonds te kunnen doen, met terugwerkende kracht voor het jaar 2018.

Financiële gevolgen voor de voorjaarsnota: voor 2018 wordt €100.000,- gereserveerd. Voor 2019, 2020, en 2021 wordt jaarlijks €200.000,- gereserveerd.

2.3.6 Gebiedsmarketing

Midden-Groningen heeft op het gebied van recreatie en toerisme veel te bieden. We hebben een prachtige, aaneengesloten natuur. Er is veel cultuurhistorisch erfgoed. We willen de ontwikkeling tot een volwaardige vrijetijdsector stimuleren. We zien hier voor onszelf een verbindende rol tussen ondernemers, inwoners en betrokken organisaties. Daarom subsidiëren we de oprichting van Marketing Midden-Groningen. Marketing Midden-Groningen zal aan de hand van gesprekken en een jaarlijkse evaluatie aantonen dat zij Midden-Groningen op de kaart zetten. In het kader van "Het Kompas" is er voor gekozen om voor het opstarten van Marketing Midden-Groningen opstartsubsidie toe te zeggen voor 2018, zonder daar bindende prestatieafspraken aan te koppelen. We hebben wel afgesproken dat Marketing Midden-Groningen meer ondernemers aan zich moet binden en dat de gemeente toewerkt naar 'evenredigheid' van de subsidie. Eind 2018 zal Marketing Midden-Groningen de toekomstplannen voor 2019 aan ons bekend maken. Aan de hand van deze plannen zal worden gekeken in hoeverre de gemeente bij kan dragen aan de gepresenteerde activiteiten.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Marketing Midden-Groningen is door de gezamenlijke colleges in 2017 éénmalig een opstartsubsidie van € 75.000,- toegezegd voor 2018.

2.3.7 Visie op zonneparken

Het is noodzakelijk om beleid op zonneparken te maken. Niet alleen omdat de provincie dit van ons vraagt, maar nog meer om als gemeente sturing te kunnen geven aan initiatieven voor zonneparken en tot een goede inpassing van deze parken te komen. Het aantal initiatieven voor zonneparken neemt toe. Het zonneparkenbeleid wordt op dit moment uitgewerkt. In de loop van 2018 komt dit ter besluitvorming naar de gemeenteraad. Daarnaast stemmen we dit beleid af met onze inwoners.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: geen.

2.3.8 Windpark N33

Het inpassingsplan voor het windpark N33 is door de ministers van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu vastgesteld. Inmiddels zijn ook de omgevingsvergunningen voor de realisatie van het windpark verleend. Tegen deze besluiten is beroep ingesteld bij de Raad van State. We verwachten dat zij dit najaar hierover uitspraak doen.

We zien de noodzaak van het produceren van alternatieve energie en vinden ook dat wij als gemeente daarin verantwoordelijkheden hebben. Maar we verzetten ons - als vervolg op het standpunt van de gemeente Menterwolde - tegen het windpark. Dit windpark wordt ons opgedrongen, zonder dat onze inwoners daarbij voldoende zijn betrokken. Het park kent totaal geen draagvlak bij de bevolking, en gezien de positionering van het park ten opzichte van woongebieden vinden we dit logisch.

Mocht de Raad van State besluiten dat de genomen besluiten in stand blijven, dan is de komst van het windpark juridisch onomkeerbaar. Het is dan zaak dit park goed te laten landen, waarbij de inwoners niet alleen met de nadelen worden geconfronteerd, maar naast de bestaande wettelijke instrumenten als planschade, ook in enige mate worden gecompenseerd. Hiervoor storten de ontwikkelaars gelden in een gebiedsfonds. Het beheer en de verdeling van de gelden uit het gebiedsfonds wordt verder uitgewerkt.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Geen.

2.3.9 Programma B&L

Het programma B&L (bedrijven en leefbaarheid) is een aantal jaren gelden in de gemeente Hogezaand-Sappemeer opgestart. Dit programma heeft tot doel om een duurzaam perspectief te beiden voor de bewoners en bedrijven op de locaties Waterhuizen, Foxhol, Martenshoek en Sappemeer-Oost. De basis voor te herziene bestemmingsplannen, waarin de geluidsruijnte wordt vastgelegd, is het in kaart brengen van de feitelijke situatie. Op dit moment zijn de geluidsonderzoeken gaande. In 2018 worden de feiten bekend. Momenteel wordt gewerkt aan een doorstartnotitie. In juni 2018 wordt deze besproken met directie en college.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Geen.

2.3.10 Verkeer en vervoer

Rijkswaterstaat en Gemeente Midden-Groningen werken onder leiding van Provincie Groningen al enige tijd aan het verbeteren van de doorstroming van het autoverkeer rondom de Knijpsbrug en de Rengersbrug te Hogezaand. Dit project wordt aangestuurd door een stuurgroep. De afgelopen tijd zijn voor verschillende locaties/kruispunten maatregelen uitgewerkt en op kosten gezet. Dit vraagt ook een bijdrage van onze gemeente. De precieze maatregelen zijn nu nog niet duidelijk, maar we verwachten dat ze gedurende de huidige collegeperiode concreet worden.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: De exacte dekking van de geraamde kosten is nog onduidelijk. We nemen dit mee bij het voorstel over de civieltechnische kunstwerken (2.1.7).

2.3.11 Zoutwinning

De gemeente is tegen nieuwe zoutwinning in de diepe ondergrond omdat het maatschappelijk draagvlak daarvoor volledig ontbreekt. Om nieuwe zoutwinning onder Kiel-Windeweer tegen te gaan is een zienswijze ingediend tegen een aanvraag omgevingsvergunning Nedmag, en is bij Staatstoezicht op de Mijnen een handhavingsverzoek ingediend. Wij zijn bezig voor deze en toekomstige procedures juridische ondersteuning in te schakelen.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Geen.

2.4 Dienstverlening (Thema Gemeente als bondgenoot)

Totaal Programma Dienstverlening	2018	2019	2020	2021
mutatie	-125.000	-100.000	-200.000	-100.000

2.4.1 Omgevingswet en omgevingsvisie

In het coalitieakkoord hebben we aangegeven de invoering van de omgevingswet te willen gebruiken om het bondgenootschap met onze inwoners en ondernemers verder vorm te geven. De omgevingswet helpt om nieuwe ontwikkelingen te ondersteunen, afwegingsruimte voor het lokale bestuur te vergroten, procedures te versnellen, innovaties mogelijk te maken en blokkades weg te nemen. We stellen een omgevingsvisie op die een kader biedt om duidelijke en snelle besluiten te nemen op initiatieven van bedrijven en inwoners in onze gemeente.

Voor de implementatie van de omgevingswet richten we een programma in. Het bondgenootschap is hierin de rode draad. Kern van het programma is het tijdelijke team Team21. Zij behandelen echte aanvragen, als ware het al 2021 - wanneer de nieuwe wet geldt. Al werkende weg komen we er dan achter hoe het anders kan en moet. Ondertussen wordt in een vijftal projecten gewerkt om de boel daadwerkelijk klaar te krijgen voor 2021: houding & gedrag, buiten (inclusief de omgevingsvisie), harmonisatie van beleid, instrumenten en het digitaal stelsel. We werken nauw samen met de raads werkgroep omgevingswet om de implementatie zo goed mogelijk te laten verlopen, vanuit de verschillende rollen die we hebben.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Kosten programma voor 2018: € 50.000. Voor 2019 € 100.000 en 2020 € 200.000 en 2021 een € 100.000. Daar waar het lukt om dit met eigen mensen binnen de huidige takenpakketten uit te voeren, kunnen de genoemde kosten naar beneden worden bijgesteld.

2.4.2 Dienstverlening

De dienstverlening heeft onze volle aandacht. We hebben vanaf de herindeling op tal van punten al veel bereikt. Maar we zijn er nog niet. Op korte termijn komt een app beschikbaar waarbij meldingen over de openbare ruimte gemakkelijker ingediend kunnen worden. Dit op een wijze die ook goed aansluit bij de interne automatisering. We willen in de komende maanden nog meer aandacht schenken aan het Contactplein en de interne organisatieontwikkeling.

In het vervolg op “Samen kom je verder, Kompas voor de nieuwe gemeente Midden-Groningen”, heeft de Stuurgroep Herindeling medio 2016 het Dienstverleningsconcept vastgesteld. De kern van dit Dienstverleningsconcept is dat onze inwoners, bedrijven en instellingen/organisaties altijd centraal staan in wat we als gemeente doen. Er zal een programmaplan worden voorbereid waarin we het thema dienstverlening zullen uitwerken. Centrale thema's daarbij zijn

- het Contactplein
- van Buiten naar Binnen
- van Binnen naar Binnen (interne dienstverlening)
- E-dienstverlening (aan dienstverlening gerelateerde digitalisering)
- gastheerschap (services, voorzieningen, huisvesting etc.).

Het programma heeft als doelen het organisatiebrede klantbewustzijn te vergroten, waar nodig vanuit een procesmatige benadering duidelijk positioneren van front- en backoffices binnen de gemeentelijke organisatie om de klantenvraag optimaal te kunnen beantwoorden en het ontwikkelen en introduceren van instrumenten om de klanttevredenheid permanent te kunnen monitoren.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Voor de opstelling van het programmaplan, de ondersteuning daarbij (uitgaande van externe inhuur) en de eerste fase van de uitvoering van het programma verwachten wij voor 2018 een bedrag van € 75.000,-- te moeten reserveren. Daar waar het lukt om dit met eigen mensen binnen de huidige takenpakketten uit te voeren, kunnen de genoemde kosten naar beneden worden bijgesteld. Ook voor de daarop volgende jaren zullen nader te bepalen middelen gereserveerd moeten worden.

2.5 Bestuur en Bedrijfsvoering

Totaal Programma Bestuur en bedrijfsvoering	2018	2019	2020	2021
mutatie	-100.000	-730.973	-707.190	-1.531.252

2.5.1 Huisvesting

Het Programma huisvesting bestaat uit de volgende deelprojecten:

- Fase 2 Het Kielzog;
- Inrichting openbare ruimte rondom Het Kielzog (laatste deel plannen stadshart);
- Centrale huisvesting BWRI;
- Centrumplan Muntendam;
- Huisvesting IBOR.

2.5.1.1 Fase 2 Het Kielzog

Er wordt momenteel nog gewerkt aan het Programma van Eisen. Op basis van de huidige tussenstand is de verwachting dat de nieuwbouw 8.500 m² beslaat. De raming van de stichtingskosten bedraagt op basis hiervan € 26.500.000. Op basis van deze investering bedragen de totale jaarlasten (kapitaallasten incl. exploitatiekosten) € 2.040.000.

In de huidige begroting is ten gevolge van de huisvestingskosten van de bestaande gemeentehuizen en de reservering voor de jaarlasten voor de nieuwbouw een kostenpost opgenomen van € 2.100.000,--. De nieuwbouw zorgt dus niet voor een hogere druk op de begroting dan nu het geval is. Hierbij is het uitgangspunt dat de boekwaarde van het gemeentehuis in Muntendam wordt afgeboekt en de vrijvallende kapitaallasten kunnen worden ingezet voor fase 2 van het Kielzog. Voorlopig is aangenomen dat het gemeentehuis in Slochteren deels in gebruik blijft. Voor het afboeken van de boekwaarde van het gemeentehuis in Muntendam wordt in 2021 € 800.000 toegevoegd aan de reserve Het Kielzog. Om die reden is de boekwaarde voor de helft afgeboekt en de vrijvallende kapitaallast ingezet voor de dekking van fase 2 van Het Kielzog

De niet te activeren kosten (tijdelijke huisvestingskosten, sloopkosten, verhuiskosten, afboeken boekwaarden) kunnen gedekt worden uit de reserve Het Kielzog.

2.5.1.2 Inrichting openbare ruimte rondom Het Kielzog (laatste deel plannen stadshart)

Tegelijk met de uitvoering van fase 2 van het Kielzog moet de laatste fase van het inrichten van de openbare ruimte worden opgepakt. Hierbij moeten ook extra parkeerplaatsen worden aangelegd aangezien meer medewerkers in het Kielzog worden gehuisvest dan oorspronkelijk gepland. Dit project was oorspronkelijk onderdeel van het programma stadscentrum en de grondexploitatie van het stadscentrum. Doordat de grondexploitatie van het stadscentrum wordt afgesloten wordt dit een zelfstandig project.

De investeringskosten voor de inrichting van de openbare ruimte zijn geraamd op € 1.105.514. Deze kosten geven een jaarlast van € 61.000 met ingang van 2021.

Één van de percelen waar nu parkeerplaatsen op worden gerealiseerd was als onderdeel van de grondexploitatie stadscentrum bestemd om te worden ontwikkeld. De opbrengstwaarde die nog op dit perceel rust moet voor maximaal € 300.000 worden afgeboekt. Deze afboeking kan worden gedekt uit de reserve Het Kielzog.

2.5.1.3 Centrale huisvesting BWRI

De stichtingskosten voor de centrale huisvesting voor BWRI zijn in 2016 geraamd op € 6.820.000. De hiermee gemoeid gaande jaarlasten (kapitaallasten incl. exploitatiekosten) zijn geraamd op € 550.000. In de begroting is op basis van de jaarlasten van de bestaande gebouwen ruimte voor een jaarlast van € 331.353. BWRI heeft opdracht gekregen het verschil te dekken binnen de eigen bedrijfsvoering. Inmiddels is vastgelegd dat € 70.000 ingevuld kan worden door efficiencyvoordelen die ontstaan in de bedrijfsvoering door huisvesting in één pand. Het resterende deel van € 150.000 kan gedekt worden met vrijval van LIV-gelden.

De niet te activeren kosten (tijdelijke huisvestingskosten, sloopkosten, verhuiskosten, afboeken boekwaarden) kunnen gedekt worden uit de Reserve Het Kielzog. Hierbij is het uitgangspunt

geweest dat de boekwaarden van De Vosholen en de Molenraai moeten worden afgeboekt en de boekwaarde van de Haydnlaan kan worden terugverdiend door verhuur of verkoop van het pand.

2.5.1.4 Centrumplan Muntendam

Op basis van het raadsbesluit van de gemeente Menterwolde van november 2017 is de verwachting dat de nieuwbouw van een MFC op de huidige locatie van het gemeentehuis tot een toename van jaarlasten leidt van € 323.280. Hier zitten de herinrichtingskosten van de openbare ruimte bij inbegrepen. Voorwaarde hierbij is wel dat de boekwaarden van de vrijvallende panden worden afgeboekt. In het voorstel is sprake van € 2.054.756,- aan af te boeken boekwaarden.

De verwachting is dat het gebouw in 2021/2022 gebouwd wordt zodat in 2023 rekening moet worden gehouden met een extra jaarlast van € 323.280 en nog € 2.054.756 aan op te lossen boekwaarden.

De reserve Het Kielzog is op basis van de huidige inschattingen niet toereikend om deze kosten te dekken. Bij de herijking van de reserves en voorzieningen in 2017 door Menterwolde is met betrekking tot de reserve grootschalige projecten besloten dat het restant van € 749.858 gereserveerd wordt voor de realisatie van het hart van Muntendam. Mogelijk kan deze ingezet worden voor de afboeking van een deel van de boekwaarden.

2.5.1.5 Huisvesting IBOR

De huisvesting voor de IBOR is nog niet nader uitgewerkt. Belangrijke vraag hierbij is wat er met de bestaande gemeentewerven en de afval-aanbrengpunten gaat gebeuren. In de plannen voor fase 2 van Het Kielzog is rekening gehouden met de huisvesting van (een deel van) het bedrijfsbureau IBOR.

2.5.2 Vastgoedbeleid

We zijn bezig met een herijking van alle meerjarenonderhoudsplannen binnen de gemeentelijke vastgoedportefeuille. De uitkomst is een meerjarenonderhoudsbegroting die wordt gebruikt voor het oprichten van een onderhoudsfonds. Met behulp van het onderhoudsfonds worden de financiële risico's op het gebied van beheer en onderhoud over meerdere jaren gedekt.

Naast het op te richten onderhoudsfonds is het team zich aan het oriënteren naar hulpmiddelen om haar vastgoedportefeuille beter te managen op het gebied van inkomsten en uitgaven. Daarbij behoort ook het harmoniseren van het verhuurbeleid en huurprijzenbeleid. We pakken dit eind 2019 op zodat het in de zomer van 2020 kan worden vastgesteld.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: Op dit moment is het nog te vroeg hieraan een bedrag te koppelen. Het bedrag zal meegenomen worden in de begroting van 2019.

2.5.3 Personeel

De formatie van het team ruimtelijk ontwikkeling is op dit moment te beperkt om de taken die bij team liggen op een goede manier af te kunnen werken. Deze (extra) werkdruk wordt veroorzaakt door achterstanden en bijzondere zaken die nu spelen. Hierbij vallen te noemen extra procedures door niet actuele bestemmingsplannen, het aardbevingendossier, het scholenprogramma, projecten zoals Stadshart en Gorecht West, het omvangrijke project bedrijvig en leefbaar, voorbereiding op de Omgevingswet, zonneparken(beleid), vervaardigen en harmoniseren van beleidstukken, etc.

Met name de start van de nieuwe gemeente met een noodzakelijke harmoniseringsslag, deelname aan allerlei projecten, en het wegwerken van achterstanden, leidt tot een vraag aan inzet die het team niet kan waarmaken. Hierdoor loopt de gemeente Midden-Groningen een juridisch risico.

Om de basis op orde te brengen is voor de jaren 2018 en 2019 extra capaciteit nodig. Hiervoor is beschikbaarstelling van een budget van € 300.000,- nodig, voor welk bedrag werkzaamheden kunnen worden uitbesteed.

Financiële gevolgen voor voorjaarsnota: De kosten worden geraamd voor 2018 op € 100.000 en voor 2019 op € 200.000 .

De na de herindeling ontstane nieuwe ambtelijke organisatie is in opbouw en moet zich nog settelen. Het proces dat moet leiden tot een organisatie die past in de visie van "Het Kompas" en efficiënter werkt tegen structureel lagere personeelskosten vergt tijd en de nodige investeringen in zowel capaciteit als middelen. Om dat proces tot wasdom te laten komen is het nodig dat incidenteel in de jaren 2018 en 2019 per jaar € 500.000 beschikbaar is.. Verwacht wordt dat de

revenue, voor het bedrag van € 500.000, zich gaan voordoen vanaf het jaar 2020. Naast deze ontwikkeling binnen de ambtelijke organisatie vergt ook de ondersteuning richting raad extra inzet. Dit manifesteert zich onder andere in extra uren (capaciteit) voor de bodes.

Overigens is in de begroting 2018 en het meerjarenperspectief al rekening gehouden met een verlaging van de personeelskosten door afbouw van het aantal medewerkers (o.a. door toepassing van het generatiepact en door een structurele vermindering van het aantal medewerkers met 5 per jaar) en door reductie van bovenformatief personeel (ontstaan doordat het personeel van drie organisaties is samengevoegd). In onderstaande tabel is het vorenstaande weergegeven.

In begroting 2018 verwerkt	2018	2019	2020	2021
Stelposten				
Afbouw aantal medewerk(st)ers 5 per jaar	0	330.000	660.000	990.000
Afbouw bovenformatief personeel	0	410.000	650.000	790.000
Afbouw extra inzet middelen organisatieopbouw	0	0	500.000	500.000
Totaal opgenomen in de begroting 2018	0	740.000	1.810.000	2.280.000

2.5.4 Financieel.

In de raadsvergadering van 5 juli 2018 is besloten tot herijking van de reserves en voorzieningen. Doel is versterking van de Algemene reserve. Door de herijking wordt c.a. € 11 miljoen toegevoegd aan de Algemene reserve. Met de herijking komen diverse afschrijvingsreserves te vervallen. Hierdoor valt de dekking van het afschrijvingsdeel van de kapitaallasten weg, waardoor het begrotingssaldo negatief wordt beïnvloed. Het voordeel van de Algemene reserve heeft dus een nadeel voor de begroting. Voor de begrotingsjaren 2019 - 2021 is dit als volgt: 2019 € 530.973, 2020 € 707.190 en 2021 € 670.252.

3 Financieel perspectief

3.1 Financieel beeld

Het vertrekpunt van het financieel beeld is de begroting 2018-2021 van Midden-Groningen, zoals die is vastgesteld op 22 maart 2018. De consolidatie van de drie HSSM-begrotingen 2017 naar de begroting 2018 van Midden-Groningen behoeft enige correctie in sommige budgetten. Daarnaast geeft de accres-ontwikkeling van de Algemene uitkering, zoals aangegeven in de maart-circulaire 2018, aanleiding tot aanpassing van de begroting 2018-2021. Voorts zijn de financiële effecten van de B&W-besluiten tot en met 24 april 2018 alsmede de Directiebesluiten tot en met 9 april 2018 verwerkt.

Ontwikkeling begrotingsaldi	2018	2019	2020	2021
Saldo primaire begroting	94.304	25.538	35.051	53.150
Besluiten Raad, College en DT	-872.658	-657.018	-657.018	-657.018
Correcties consolidatie + accresontwikkeling	-83.000	1.945.135	2.029.732	4.333.618
Saldo	-861.354	1.313.655	1.407.765	3.729.750

3.2 Voorjaarsnota 2018-2021

Algeheel totaal Voorjaarsnota 2018	2018	2019	2020	2021
Totaal Programma Dorpen wijken	-306.670	-2.058.189	-2.147.919	-2.167.349
Totaal Programma Sociaal	201.483	-99.285	-186.535	-223.785
Totaal Programma Economie	-400.000	-648.550	-634.450	-370.050
Totaal Programma Dienstverlening	-125.000	-100.000	-200.000	-100.000
Totaal Programma Bestuur en bedrijfsvoering	-100.000	-730.973	-707.190	-1.531.252
mutatie	-730.187	-3.636.997	-3.876.094	-4.392.436

De ontvangen voorstellen van de organisatie, zoals in hoofdstuk 2 van deze Voorjaarsnota opgenomen, zijn financieel vertaald. In bovenstaande tabel zijn de financiële consequenties opgenomen. Opgemerkt dient te worden dat waar in de ontvangen teksten is verwoord dat het om investeringen gaat danwel op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als investering kan worden aangemerkt is de kapitaallast van het . investeringsbedrag verwerkt.

Beide tabellen tezamen laat zien dat het meerjarenperspectief zich als volgt ontwikkeld:

Financieel meerjarenperspectief	2018	2019	2020	2021
Saldi primaire begroting	94.304	25.538	35.051	53.150
Besluiten + correcties voor Voorjaarsnota'18	-955.658	1.288.117	1.372.714	3.676.600
Saldi voor Voorjaarsnota 2018	-861.354	1.313.655	1.407.765	3.729.750
Effect Voorjaarsnota 2018	-730.187	-3.636.997	-3.876.094	-4.392.436
Meerjarenperspectief na Voorjaarsnota 2018	-1.591.541	-2.323.342	-2.468.329	-662.686

Uitgangspunt is een structureel sluitende begroting. Op basis van de primaire begrotingsaldi 2018-2021 is er sprake van repressief toezicht door Gedeputeerde Staten van Groningen. Deze situatie willen wij handhaven. Dat betekent dat de jaarschijf 2021 sluitend moet zijn.

3.3 Dekkingsvoorstel

Voorgesteld wordt de nadelige begrotingsaldi 2018-2021 als volgt van dekking te voorzien:

1. Begrotingstekort 2018 dekken door aanwending van de algemene reserve
2. Met ingang van 2019 een structurele verhoging van de OZB-tarieven met 5%;
3. Met inachtneming van punt 2 de resterende begrotingstekorten van 2019 en 2020 te dekken door aanwending van de algemene reserve.

Financieel meerjarenperspectief	2018	2019	2020	2021
Meerjarenperspectief na Voorjaarsnota 2018	-1.591.541	-2.323.342	-2.468.329	-662.686
OZB verhoging 5%	0	750.000	750.000	750.000
Aanwending Algemene reserve	1.591.541	1.573.342	1.718.329	0
Nieuw meerjarenperspectief 2018-2021	0	0	0	87.314

Met deze maatregelen sluit de begroting 2021 met een positief saldo van € 87.314.

De aanwending van de algemene reserve in de jaren 2018, 2019 en 2020 heeft consequenties voor het saldo van de algemene reserve. In punt 3.4 wordt de ontwikkeling van de algemene reserve toegelicht.

3.4 Ontwikkeling Algemene reserve

In de paragraaf “Weerstandsvermogen & Risico en Beheersing” van de begroting 2018 is een nieuwe kadernota “Herijking Weerstandsvermogen en Integraal Risicomanagement” aangekondigd. Het voornemen is om die -nota in 2018 ter vaststelling de raad aan te bieden. De omvang van de algemene reserve is voor een groot bepalend voor de berekening van de weerstandsratio, Uitgangspunt is dat de ratio (beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit) niet onder de 1 daalt. Het voorlopig resultaat van de jaarrekeningen 2017 van de 3-HSSM-gemeenten en de Voorjaarsnota 2018 beïnvloeden de algemene reserve en daarmee de weerstandsratio. Daarnaast maakt de herindelings wenselijk dat de reserves & voorzieningen worden geharmoniseerd. Al deze ontwikkelingen leiden tot het volgende beeld van de algemene reserve.

Beeld na consolidatie HSSM- MG + effect jaarrekeningen 2017 HSSM

	SL	MW	HS	MG
Algemene reserve van HSSM-Midden Groningen				2018
Saldi 31-12-2017 (ex jaarrekening 2017)	4.571.812	6.987.709	589.184	
Jaarrekeningen 2017 HSSM				
Resultaat incl bestemming	-2.472.302	992.750	-4.664.764	
Saldo algemene reserve naar Midden-Groningen	2.099.510	7.980.459	-4.075.580	6.004.389

NB: Nadrukkelijk wordt een voorbehoud gemaakt met cijfers van de jaarrekeningen 2017. Bevindingen van de accountant kunnen nog aanleiding geven tot wijzigingen.

Na verwerking van de jaarrekening 2017 bedraagt het saldo van de algemene reserve Midden-Groningen c.a. € 6 miljoen.

Vervolgens worden de navolgende mutaties aangehouden:

ontwikkeling algemene reserve Midden-Groningen	2018	2019	2020	2021
Saldo 1-1-2018	6.004.389	14.490.678	12.057.337	10.479.008
Mutatie begroot 2018 en MJP (breedbandinternet)	-20.000	0	0	0
Geprognosticeerde resultaten 2018 - 2021	-1.591.541	-1.573.342	-1.718.329	0
Afkoop parkeergelden Stadscentrum	140.000	140.000	140.000	140.000
Herijking van de reserves	11.000.000	0	0	0
Max. bedrag inzet AR-deel labeling voor dekking tekorten Sociaal Domein	0	-1.000.000	0	0
Toevoeging restant bestemmingsreserve Sociaal Domein	77.830			
Nog te verrekenen extra tekorten Sociaal Domein 2017	-1.120.000	0	0	0
Saldo 31-12-2018	14.490.678	12.057.337	10.479.008	10.619.008

Toelichting mutaties algemene reserve

- dekking voor rekening van gemeente blijvende kosten provinciaal project breedbandinternet € 20.000;
- dekking (restant) begrotingstekorten 2018-2020 - zie punt 3.3 -;
- restitutie in algemene reserve voorfinanciering parkeervoorzieningen Stadscentrum HS;
- toevoeging aan algemene reserve vanwege herijking reserves & voorzieningen;
- de tekorten Sociaal Domein worden gemaximaliseerd tot € 2 miljoen in 2018 en € 1 miljoen in 2019. Vanaf 2020 wordt uitgegaan van een “nulsituatie”. Dit houdt in dat tekorten boven het maximum in 2018 en 2019 en vanaf 2020 hun eigen dekking moeten krijgen. Voor dekking van de tekorten wordt eerst de bestemmingsreserve Sociaal Domein en vervolgens de labeling binnen de Algemene reserve aangewend;
- nog te corrigeren extra tekorten 2017 ad. € 1.120.000 Sociaal Domein, waardoor de labeling Sociaal Domein binnen de AR daalt van € 3.151.000 naar € 2.031.000.

Met deze mutaties bedraagt de weerstandsratio 1,85 (€ 14.412.848 / € 5.676.284) op basis van de geïventariseerde risico's in de primaire begroting 2018 - zie pagina 75 van de begroting 2018 -.

3.5 Uitgangspunten begroting 2019-2022

Het meerjarenperspectief van de gemeente Midden-Groningen is voor de jaren 2019 tot en met 2022 reëel sluitend. Dat wil zeggen dat geen aanvullend beroep op de algemene reserve kan worden gedaan om tot een sluitende begroting en meerjarenraming te komen. In afwijking hierop kan in de eerste jaren na de herindeling voor het sluitend doen zijn van de begroting in die jaren een beroep worden gedaan op de aanvullende middelen die worden verkregen van het Rijk m.b.t. de herindeling en/of de algemene reserve.

Bestaand beleid

De begrotingen worden opgesteld op basis van bestaand beleid. De conceptbegroting 2019 en het meerjarenperspectief 2020-2022 is dus “beleidsarm”. Geen ruimte voor nieuwe zaken, tenzij dit in de Voorjaarsnota 2018 is opgenomen en besloten.

Nieuw beleid

Geen nieuw beleid anders dan door niet beïnvloedbare externe factoren (wettelijke verplichtingen en/of contractuele afspraken) en/of opgenomen in de Voorjaarsnota 2018. Uitzetting van budget dient te worden onderbouwd. Voor de budgetten betekent dit bij ongewijzigde omstandigheden: het doortrekken van de budgetten 2018.

Salarissen

Bij het ramen van de salariskosten wordt uitgegaan van de vastgestelde (toegestane) formatie per 1 juni 2018. Daarnaast zijn in de ramingen de zogenaamde incidentele componenten, bestaande uit reguliere periodieken, individueel keuzebudget, toelagen waaronder garanties etc. opgenomen. Voor 2019 en volgende wordt rekening gehouden met een salariskostenontwikkeling van 3 % per jaar.

Stelpost prijsstijgingen

Voorgesteld wordt uit te gaan van de correctie die qua prijsstijging wordt gepubliceerd in de mei-circulaire 2018 dit evenwel met uitzondering van de opgenomen budgetten voor gesubsidieerde instellingen en prijsontwikkelingen die gebaseerd zijn op contractuele verplichtingen.

Stelpost onderuitputting

Komt vanaf 2019 niet meer voor in de begroting.

Rentekosten

De rentekosten verbonden aan reeds gedane investeringen worden berekend aan de hand van het schema rentetoe rekening jaar T zoals in de Notitie rente 2017 (april 2016) van de Commissie BVV is opgenomen.

Nieuwe investeringen

In de begroting worden in principe geen nieuwe investeringen opgenomen, tenzij deze in de meerjarenraming 2018-2021 en/of in de Voorjaarsnota 2018 zijn opgenomen.

Vervangingsinvesteringen

De kapitaallasten die voortvloeien uit de jaarlijkse te plegen vervangingsinvesteringen, op basis van het vigerende meerjarig vervangingsinvesteringenplan, worden gedekt uit de jaarlijkse vrijvallende kapitaallasten. In de begroting wordt de omvang van de vrijval kapitaallasten en de aanwending daarvan in de begroting en meerjarenraming zichtbaar gemaakt. Indien geen vervangingsinvesteringenplan beschikbaar is wordt in ieder geval een stelpost vervangingsinvesteringen opgenomen.

Belastingen en tarieven

Als uitgangspunt geldt dat de tarieven jaarlijks worden geïndexeerd. Deze trendmatige aanpassing is gebaseerd op de stijging van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie van twee jaar voor het begrotingsjaar. Voor de in 2019 toe te passen stijging van de tarieven geldt daarom 2017 als peiljaar.

Taakstellingen

De taakstellingen zoals opgenomen in de begroting 2018 worden voortgezet in de periode 2019-2021 onder voorbehoud van besluitvorming in de Voorjaarsnota 2018 danwel de te voeren scenario-discussie Sociaal Domein.

Weerstandsvermogen

Het vermogen van de gemeente om niet structurele risico's te kunnen opvangen zonder daarbij de lopende exploitatie in gevaar te brengen wordt uitgedrukt in de weerstandsratio. Uitgangspunt is een weerstandsratio gelijk of groter dan 1 in de begroting en de meerjarenraming. Indien niet aan deze norm kan worden voldaan wordt bij de begroting een plan van aanpak gevoegd om dit in de loop van 2019 alsnog te bereiken.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de mei- en septembercirculaire. De hoogte van de algemene uitkering is afhankelijk van een groot aantal factoren, zoals de verwachte ontwikkeling, c.q. stijging van de netto rijksuitgaven (accres), de ontwikkeling van de zogeheten verdeelmaatstaven voor onze gemeente en de zogeheten belastingcapaciteit.

Onvoorziene uitgaven

Dit betreft een stelpost ter dekking van tegenvallers, c.q. niet voorziene uitgaven waar gedurende het begrotingsjaar alsnog prioriteit aan toe wordt gekend. Voorgesteld wordt voor deze post uitgegaan van een bedrag van € 2,27 per inwoner.

Uitkeringen bijstand

Ten aanzien van de uitkeringen bijstand WWB wordt in de (meerjaren)begroting uitgegaan van een gemiddeld aantal WWB-klanten per 1 juli 2018.

Bespaarde rente

Er wordt geen bespaarde rente in de begroting 2019-2022 berekend.